

Оксана Плотницька
аспірантка кафедри педагогіки
Житомирського педагогічного університету
імені Івана Франка

Художньо–аналітична діяльність як умова професійно-особистісного розвитку майбутніх вчителів музики.

Професійна культура і кваліфікація вчителя музики виявляється в різних аспектах його діяльності, у тому числі й аналітичній. Від того, як людина може виконувати аналіз і самоаналіз, у значній мірі залежить динаміка розвитку його людських якостей і професійних здібностей, динаміка розвитку його відносин з навколишніми, а також і результат їхньої спільної діяльності. Аналітична діяльність потребує чіткої постановки мети, наявності критеріїв і принципів аналізу й адекватну організацію самого процесу.

У силу специфіки діяльності, характер підготовки майбутнього вчителя початкових класів з додатковою спеціальністю музика носить універсальний характер. У систему його навчання входить не тільки вивчення дисциплін, що підготовлюють до викладання математики, української мови, читання, предметів природно-наукового циклу, але і курси методик образотворчого мистецтва і музичного виховання в школі. Майбутній учитель повинен бути готовим до ведення всіх предметів, досліджуваних у початковій школі, у тому числі й предметів художнього циклу.

Важливим завданням професійної освіти є підвищення підготовки студентів до майбутньої практичної діяльності. Тому важливою стала розробка методів, що дозволяють відпрацювати поведінку майбутніх спеціалістів в умовах, що максимально наближені до реальних.

Уміння кваліфіковано здійснювати аналіз навчальних занять, позакласних виховних заходів, а також самоаналіз ефективності своєї участі у цих заходах створює умови за яких учасники аналітичної діяльності можуть виступати в різних професійних ролях і соціально-особистісних позиціях.

Аналітична діяльність може бути різною по меті: експертно-оцінною, навчальною, виховною (діяльністю, що регулює визначення професійно-рольових взаємин у колективі). Результат аналітичної діяльності повинен відповідати її цілям. Результат будь-якої колективної діяльності залежить від того, наскільки її тактика і етика обрані адекватно меті, умовам, індивідуальним особливостям учасників освітнього процесу).

Аналітична діяльність може здійснюватися в усній і письмовій формі. Широко поширена така усна форма аналізу як обговорення. Воно може здійснюватись у формі усного звіту, експертного аналізу чи самоаналізу. До письмових форм аналітичної діяльності відносяться: анкетування, письмові аналізи і звіти, діагностичні методики[1,45].

Тактика аналітичної діяльності залежить від форми. Тактика - це програма діяльності (система проміжних цілей), яка може виступати засобом досягнення загальної мети. Вона знаходить своє відображення у вербальному і невербальному спілкуванні, орієнтованому на переконання своїх колег.

Вибір тактики залежить у першу чергу від мети, форм аналізу, від індивідуальних особливостей учасників аналітичної діяльності. При будь-якій формі аналізу уроку, виховного заходу тактика виявляється в наступних моментах: у чіткості постановки мети, у відповідності характеру аналізу його цілям, у чіткому баченні проміжних цілей, що працюють на загальну мету (адекватний вибір схеми аналізу), в підборі інформації й оперуванні нею, в обґрунтованому співвідношенні теорії і практики, у чіткому регламентуванні діяльності учасників аналітичного процесу, у ясності вираження своїх думок, а також виборі адекватного способу оцінки результату [2, 67].

Тактика аналітичної діяльності нерозривно пов'язана з етикою. Етика - це співвіднесеність тактики із системою відносин і ціннісних норм учасників аналітичної діяльності. Етичні особливості усної і письмової форм аналізу мають свою специфіку. Аналітична діяльність буває парною і колективною. Парна діяльність припускає наявність аналізу і того, чия діяльність аналізується. Парна робота може включати безпосередньо того, чия діяльність

аналізується, і може носити чисто навчальний характер, якщо початківець чи більш досвідчений професіонал аналізують діяльність третьої особи в його відсутність (наприклад, аналіз відео фрагменту)[3, 74].

Колективна аналітична діяльність - дуже складний у плані етики і тактики процес. Далеко не кожна людина готова до того, щоб її діяльність аналізувалася привселюдно і колективно, тому керівник повинен обов'язково враховувати індивідуальні особливості і готовність до публічного аналізу того, чия діяльність аналізується. Не можна привселюдно аналізувати діяльність людини, яка не дала на це своєї згоди.

Діяльність стає можливою завдяки знанням, умінням, навичкам, почуттям, емоціям, що складають сутність внутрішнього прояву існування культури, і пов'язані зі складними психічними процесами нервової системи.

Діяльність має структуру: суб'єкт – об'єкт – мета – засіб – результат. Особливість педагогічної діяльності в функціонуванні специфічних суб'єкт-об'єктних відносин, між якими встановлюються прямі й зворотні впливи. В якості об'єкта виступає людина зі своїми потребами, інтересами і ідеалами, яка здатна протистояти чи сприяти впливу суб'єкта – вчителя [4, 128].

Гуманітарні тенденції в сучасній педагогіці вимагають особливого ставлення до уроків мистецтва. Усе наполегливіше звучить думка про те, що заняття музикою, літературою, образотворчим мистецтвом повинні, насамперед, відповідати специфіці самого предмета мистецтва, згідно із законами побудови художньої дійсності. Однак, виховання людини, що ввібрала в себе останнє слово науки і техніки, багато в чому орієнтоване на інформаційний стиль викладання. Разом з тим, входження у світ мистецтва можливо лише через активну творчу діяльність. Звідси, перед педагогами встає завдання знайти такі методи, прийоми, форми роботи, які б відповідали природі художньої творчості.

Створення умов для самореалізації особистості у різних видах і жанрах художньої діяльності надають можливість перетворити теоретичні знання у практичні уміння і навички, сформувати у майбутніх учителів самооцінку та

самоаналіз своєї діяльності. Важливим фактором виступає актуальність, значимість і відповідність кращих творів-зразків світового мистецтва віку учнів, а також подальше використання художньо-естетичної продукції як умови (засобу) для удосконалення і саморозвитку художнього смаку. Такий підхід буде сприяти пробудженню найбільш творчих мотивів самореалізації майбутніх учителів музики в різних областях діяльності і відродженню втрачених гуманістичних цінностей. Зростає роль здатності людини до синтезу, узагальнення, важливим стає наявність уяви, уміння співвідносити різномірний матеріал, цілісно сприймати картину світу. Саме ці здібності розвиваються у людини насамперед за рахунок предметів естетичного циклу. Зростає роль предметів освітньої області "Мистецтво" які розвивають художню уяву, здатність до адекватного сприйняття творів мистецтва за допомогою освоєння мови мистецтва, формують навички художньо-практичної діяльності.

Серед компонентів художньо-аналітичної діяльності можемо виділити: **художньо-емоційний**, який складається з художньо-емоційної сфери та асоціативного фонду; **логіко-конструктивний**, що має в своїй основі понятійно-логічні і конструктивно-композиційні уміння; **пізнавально-інформаційний**.

Всі компоненти художньо-аналітичної діяльності включають сформованість інтелектуального і емоційного забезпечення, серед яких такі показники як: вміння аналізувати змістовну сутність мистецького твору, художньо-педагогічна ерудиція, оперування професійним мистецьким словниковим запасом, емоційне сприйняття та інтерпретація художнього твору.

Проблему дисбалансу між інтелектуально-логічним і емоційно-образним розвитком молодшого школяра можна подолати насиченням шкільного життя дитини різноманітними видами художньої діяльності.

Підготовка вчителів початкової школи до ведення уроків естетичного циклу залишається однією з важливих задач процесу навчання. Нашим першочерговим завданням є доведення до свідомості майбутнього вчителя музики значимості художньо-творчих форм діяльності для розвитку молодшого

школяра і на оволодіння ним прийомами впровадження мистецтва в школу. Художня підготовка майбутніх учителів початкової школи повинна бути націлена на підвищення рівня їхньої художньої культури [6, 43].

Універсальність діяльності вчителя молодших класів дозволяє йому широко і різнопланово вводити мистецтво в інші уроки, розв'язуючи при цьому вічну проблему нестачі годин на предмети художнього циклу.

Високий рівень художньо-аналітичної діяльності в учасника освітнього процесу досягається не відразу. Формування уміння знаходити і переробляти інформацію з різних джерел, переводити інформацію візуальну у вербальну і навпаки, сприймати альтернативні точки зору і висловлювати обґрунтовані аргументи за і проти кожної з них, бачити свої недоліки, знаходити способи й засоби свого професійного удосконалення – це показник зрілості художньо-аналітичної діяльності.

Список використаної літератури і джерел

1. Коджаспирова Г.М. Культура профессионального самообразования педагога. – М., 1994. – 134с.
2. Портнов М. Л. Уроки начинающего учителя. - М.: "Просвещение", 1993. – 89с.
3. Социальная психология и этика делового общения. Учебное пособие. //Под ред. проф. В. Н. Лавриненко – М.: "Культура и спорт", 1995. – 245с.
4. Букач М. М. Формування педагогічної культури вчителя музики. Дис. ...доктора пед. наук: 13.00.02. - К., 1999. – 390с.
5. Freiwehl R. Zur Gestaltung und Analyse des modernen Schulunterrichts L., Munchen, 1993.
6. Крижанівська Т. І. Методика комплексного використання мистецтв у процесі розвитку художньої культури молодших школярів на уроках музики. Дис. ... канд. пед наук: 13.00.02. – К., 1998. – 186с.